

RIIHIMÄEN SEUDUN
TERVEYSKESKUKSEN KY

Riihimäen seudun terveystakeskuksen kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2015–2019

Päivitys 2017

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	3
2. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö.....	3
2.1 Toimialue ja tehtävät.....	3
2.2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen	3
2.3 Koulutus.....	6
2.4 Kohde- ja valvontatietojärjestelmä	6
2.5 Viestintä.....	7
2.6 Valvonnan maksullisuus	7
2.7 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu.....	8
3. Valvontasuunnitelmat toimialoittain.....	8
3.1. Yleistä.....	8
3.2 Elintarvikevalvonta	8
3.3 Terveystensuojelu	8
3.4 Tupakkalainvalvonta	8
3.5 Eläinlääkintähuollon suunnitelma.....	8
4. Erityistilanteisiin varautuminen	9
4.1 Toiminta erityistilanteissa	9
5. Suunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi ja raportointi.....	9
Taulukko 3. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	10

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää tai vähentää epidemioita ja näin pienentää terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmaan puututaan ajoissa, esim. sisäilmaongelmat.

Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat sekä valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) edellyttämä sisältö.

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2015–2019 teemana on valvonnan vaikuttavuus. Tavoitteena on riskiperusteinen ja kohdistettu valvonta, tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen, valvontamaksujen tehokas periminen sekä valvonnan näkyvyyden varmistaminen. Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän valvontasuunnitelman laadinnassa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä keskusviranomaisten antamat toimialakohtaiset valvontaohjelmat sekä valvontasuunnitelma-asetuksen 665/2006 edellyttämä sisältö.

2. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö

2.1 Toimialue ja tehtävät

Riihimäen seudun terveyskeskus kuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on huolehtia yksilön elinympäristöön kohdistuvasta kansanterveystyöstä, elintarvikevalvonnasta, eläinlääkintähuollosta, ja muista terveyttä suojaavista viranomaistehtävistä.

Kuntayhtymän toimialueena ovat Riihimäen kaupunki ja Janakkalan, Lopen sekä Hausjärven kunnat. Terveysvalvonnalla on jokaisessa kunnassa toimipiste, eläinlääkintähuollon toimipisteet ovat Riihimäellä ja Janakkalassa. Ympäristöterveysosastolla työskentelee vakituisissa viroissa/toimissa terveysvalvonnan johtaja, terveysvalvonnan sihteeri, hygieenikoeläinlääkäri, seitsemän terveystarkastajaa, kaksi praktikkoeläinlääkäriä, klinikkaeläinhoitaja sekä valvontaeläinlääkäri.

2.2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Tällä hetkellä olevat virat/toimet on esitetty taulukossa 1.

Valvontayksikössä on pyritty tarkastajakohtaisesti erikoistumaan 1–2 valvonnan osa-alueelle. Erikoistumisissa pyritään huomioimaan, että kaikille tärkeimmille toimialoille on perehtynyt vähintään kaksi terveystarkastajaa. Hygieenikkoeläinlääkärin tehtäviin kuuluu mm. laitos- ja ensisaapumisvalvontaa sekä alkutuotantokohteiden valvontaa. Hänen vastuullaan on myös elintarvikevalvonnan toiminnan ohjaus, kehittäminen, seuranta ja arviointi.

Ympäristöterveysvalvonnassa on tehtäviä, joita ei voida ennakoida, mutta niiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja näytteenotot, lausunnot ym. asiantuntijatehtävät, sekä valitusten, hakemusten ja ilmoitusten käsittely. Viranomaistyöhön kuuluu myös neuvontaa ja ohjausta, jota on annettava tarpeen vaatiessa. Samoin valvontasuunnitelmien laatimiseen, toteutumisen arviointiin, raportointiin, laadun kehittämiseen on varattava aikaa. Tarvittaessa tehtäviä on hoidettava kiireellisyyden mukaan. Tällöin noudatetaan terveysvalvonnan laatukäsikirjan kiireellisyysluokitusohjetta.

Yksikkö on tehnyt riskinarviointia valvontatarpeen määrittelemiseksi. Niissä tapauksissa joissa ei ole arviointia tehty, sovelletaan valvontatarpeen arvioinnissa valtakunnallisten ohjelmien riskinarviointeja. Pääsääntöisesti kohdekohtaiset riskinarvioinnit ovat vähentäneet resurssitarvetta. Tämä johtuu siitä, että toiminnot ovat kausiluonteisia tai vähäisiä ja toiminta on ollut lainsäädännön mukaista

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö ja vastualueet. Lihavointi tarkoittaa, että henkilö on kyseisen toimialan ensisijainen vastuuhenkilö.

Nimet	Virka/toiminimike Toimipiste	Erikoistuminen/vastualueet	Valvontaan käytetyn ajan jakautuminen toimialoit- tain htv, muuta huomioi- tavaa
Pirkko Sukula	Terveysvalvonnan joh- taja/Riihimäki	Hallinto Elintarvikevalvonta Terv.suojelu	0,8 0,1 0,1
Mikaela Sau- vala(va)	Hygieenikkoeläinlääkäri /Janakkala	Elintarvikevalvonta Terv. valv. johtajan sijainen	0,9 0,1
Riitta Bagge	Terveystarkastaja Riihimäki	Terveystarkastaja Tupakkavalvonta	0,7 0,3 YHTI-vastuuhenkilö
Sari Tiinanen	Terveystarkastaja Janakkala	Elintarvikevalvonta Terveystarkastaja(lausunnot)	0,9 0,1 KUTI-vastuuhenkilö
Seija Laakso	Terveystarkastaja Riihimäki	Elintarvikevalvonta	1,0
Johanna Lai- ne/Jenita Kuossari	Terveystarkastaja Riihimäki	Elintarvikevalvonta	1,0
Leena Koske- la	Terveystarkastaja Hausjärvi	Terveystarkastaja	0,6
Erja Paavilai- nen	Terveystarkastaja Riihimäki	Elintarvikevalvonta Terveystarkastaja	0,5 0,5 Vastuu laadun kehittämisestä ja laatukäsikirjan päivityksistä
Terhi Asikai- nen	Terveystarkastaja Janakkala	Terveystarkastaja	1,0
Jonna Syrjä- nen	Eläinlääkäri(praktikko) Riihimäki	Praktikko	1,0
Raisa Nevan- linna	Valvontaeläinlääkäri Riihimäki	Valvontaeläinlääkäri tehtävät	1,0 valmiuseläinlääkäri
Ilta-Mari Salo	Eläintenhoitaja Riihimäki	Eläinlääkäriin avustaminen Toimistotehtävät	0,8 el.lääk.avustaminen. 0,2 eläinlääkintähuollon toi- mistotehtävät
Merja Rauta- virta	Terveysvalvonnan siht- teeri (osa-aikaisuus 0,6 htv)Riihimäki	Terveysvalvonnan toimistotehtä- vät.	0,6 terveystarkastajan toimis- totehtävät
Satu Halonen	Eläinlääkäri(praktikko) Janakkala	Praktikko	0,8 htv
Yhteensä käytettävissä			13,0htv

Taulukko 2. Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta valvottaville toimialoille

	Käytettävissä kokonaisuudessa valvontaan ja sitä tukeviin tehtäviin, htpv	Ssuunnitelmalliseen valvontaan htpv v.2017
Elintarvikevalvonta	968	108
Terveystieteiden valvonta	660	78
Tupakkavalvonta	66	15
Yhteensä	1694 (7,7 htv)	201(0,9htv)
		11,9 %

Lisäksi praktiikkaan(eläinten terveyden- ja sairaanhoito, eläinlääkäri) 2,6 htv, eläinlääkintähuollon valvontatehtävät 1,0 htv, hallintoon 0,9 htv, toimistotehtävät 0,8 htv.

2.3 Koulutus

Vuodelle 2017 laaditaan täydennyskoulutus suunnitelma henkilökohtaisten ja valvontayksikön koulutus- ja kehittämistarpeiden perusteella tiedossa olevien koulutusten ja koulutusmäärärahojen puitteissa. Jokainen tarkastaja ja eläinlääkäri osallistuvat vähintäänkin oman päävastuualueensa koulutuksiin ja tarpeen sekä koulutusmäärärahojen puitteissa myös muihin koulutuksiin. Koulutusvalinnoissa on päävalintakriteerinä koulutuksen ajankohtaisuus, esim. lainsäädännön uudistukset, valtakunnallisten ja alueellisten projektien ”työkoukouspäivät” sekä omien valvontasuunnitelmien painopistealueet. Tavoitteena on, että henkilöstöllä olisi keskimäärin kahdeksan (8) koulutuspäivää vuodessa.

Jokaisesta koulutuksesta, johon osallistutaan, suoritetaan kirjallinen arvio sen tarpeellisuudesta ja soveltuvuudesta omaan tehtävään. Lisäksi koulutuksen sisältöä käydään läpi viikkopalaverissa ja koulutusmateriaali on kaikkien käytössä.

2.4 Kohde- ja valvontatietojärjestelmä

Keskusvirastot ovat antaneet määräykset, joiden mukaan kunnan on ilmoitettava kohde- ja valvontatiedot sähköisesti käyttäen KUTI(Kuntien elintarvikevalvonnan tiedonkeruun kehittäminen) / YHTI (Ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmä) -järjestelmää. Keskitetyt tietojärjestelmät KUTI/YHTI sekä VYHA (Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallinnointi ohjelma) ovat jo pääosin korvanneet aiemmin käytössä olleet keskusvirastojen tietojenkeruulomakkeet. Myös elintarvikenäytteiden, talous- ja uimaveden laatu tiedot tulee raportoida järjestelmän kautta. Tämä edellyttää, että tulosten sähköinen tiedonsiirto laboratorioiden tietojärjestelmästä kunnan järjestelmään ja edelleen keskitettyyn järjestelmään toimii.

Kuntayhtymässä on käytössä Digia Tarkastaja –ohjelma. Ohjelmasta päivittämisestä ja käytettävyydestä vastaavat ohjelmalle nimetyt pääkäyttäjät ja vastuuhenkilöt. Ohjelman käyttöön liittyvistä kirjaamistavoista ja kaikkia käyttäjiä koskevista menettelytavoista sovietaan ja annetaan ohjausta erikseen yhteissä palavereissa. Valvontakohteet on syötetty järjestelmään KUTI/YHTI -luokitusta käyttäen. Ohjelmaan kirjataan myös kohteissa tehdyt suoritteet kuten tarkastukset, näytteenotot ja yhteydenotot. Valvontatietojärjestelmiin liittyvä kehitystyö vaikuttaa toimintaan sekä lisää voimavarojen tarvetta suunnittelukaudella.

Kohteiden kartoitus ja rekisterin päivitys tehdään saapuneiden ilmoitusten/hakemusten, paikallisten tiedotuskanavien, tarkastajien kenttätuntemuksen, viranomaisyhteistyön ja yrittäjärekistereiden kautta.

2.5 Viestintä

Ympäristöterveysosaston laatukäsikirja sisältää viestintäsuunnitelman, joka sisältää viestinnän periaatteet.

Suunnitelma sisältää viestinnän periaatteet, viestintävastuut, lainsäädäntöä, ohjeistusta ja tietoa yhteistyö ja kohderyhmistä, asiakaspalvelusta, neuvonnasta, opastuksesta ja koulutamisesta sekä sisäisen ja ulkoisesta viestinnän tavoitteista ja tehtävistä. Viestinnän käytännön työskentelyä ohjaa vuosittain laadittava operatiivisen tason suunnitelma, joka sisältää seuraavan vuoden aikana toteutettavat viestintätoimenpiteet.

Asiakaspalvelua hoitavat kaikki ympäristöterveyden työntekijät. Ympäristöterveydellä on oma toimistohenkilö, terveysvalvonnan sihteeri. Hän vastaa yhteystietojen päivittämisestä, osaston viralliseen sähköpostiosoitteen tulleiden viestien jakelusta, tiedotteiden ja päätösasiakirjojen sekä laskujen toimittamisesta asiakkaille.

Häiriötilanteissa tiedotusvastuu on terveysvalvonnan johtajalla, ellei kokonaistilanne edellytä koko terveyskeskustasoista tiedottamista. Tarkempi ohjeistus häiriötilanne ja kriisitiedottamisesta sisältyy valmiussuunnitelmiin ja häiriötilanteiden toimintaohjeisiin (ruokamyrkytys- ja vesiepidemiat, säteilyvaaratilanteet, kemikaalionnettomuudet, kuntayhtymän valmiussuunnitelma).

Neuvontaa ja opastusta annetaan tarkastuskäynneillä, ajankohtaisilla aihekohtaisilla tiedotteilla sekä kuntayhtymän internetsivuilla. Lisäksi toimijat voivat tarvittaessa tulla erikseen sovittuna aikana käymään toimistolla.

Koulutusta lainsäädännön vaatimuksista, hygieniasta, tuoteturvallisuudesta ym. järjestetään kohderyhmittäin esim. elintarvikealan toimijat, yhteistyöorganisaatiot, ammattiryhmät, koululaiset, opiskelijat.

2.6 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon laeissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, mukaan lukien suunnitelmassa esitetyt maksulliset projektit, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Maksu on perittävä myös muista ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä maksullisiksi säädettyistä suoritteista, esim. ilmoitusten ja hakemusten käsittely, hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvonta. Valvontamaksuja peritään siten, että ne kattavat valvonnasta aiheutuneet kustannukset ja maksuja peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisesti. Tuotot ohjautuvat ympäristöterveyden tulosalueelle. Ympäristöterveyden taksa on hyväksytty yhtymähallituksessa 20.12.2016 ja se on nähtävillä ympäristöterveyden internetsivuilla.

Mikäli toimijalla on samassa kohteessa useita toimintoja ja kohteeseen tehdään valvontaa useamman lain perusteella samanaikaisesti, peritään yksi yhdistetty maksu. Yhdistetty maksu määräytyy toimenpiteeseen käytetyn ajan perusteella.

Rakennepoliittisen ohjelmantavoitteena on parantaa viranomaistoiminnan rahoittamista valvontamaksuilla. Valvonnan maksullisuuteen valmistellaan lainsäädäntömuutoksia.

2.7 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että viranomainen käyttää tutkimuksissaan viranomaisvalvontaan hyväksytyjä laboratorioita. Kuntayhtymä käyttää viranomais-tutkimuksissa akkreditoitua kansainvälisen standardin SFS 17025 täyttävää laboratorioita. Vuonna 2014 tehdyn kilpailutuksen perusteella viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksesta vastaa MetropoliLab Oy. Sopimus on voimassa ainakin vuoden 2017 loppuun ja lisäksi on mahdollista vielä optiovuosi 2018. Sopimukseen sisältyy myös erityistilanteisiin liittyvä näytteiden tutkiminen virka-ajan ulkopuolella sekä ennakkotiedon välittäminen ennen tulosten lopullista varmistumista esim. vesi- tai elintarvikenäytteiden laatuvaatimusten ylittyessä..

3. Valvontasuunnitelmat toimialoittain

3.1. Yleistä

Suunnitelman mukainen valvonta perustuu kansanterveyslain 1 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyyn valvontaan.

Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä ja tällöin tarkastuskertomuksessa tulee esittää, minkä säännösten mukaan tarkastus on tehty. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen sekä tarkastuspöytäkirjan laatiminen ja tietojen tallentaminen tietojärjestelmään.. Suunnitelmalliseen valvontaan tarvittavaa työaika laskettaessa on huomioitu kohteessa samalla tarkastuksella tehtävät useamman toimialan yhteistarkastukset. Matkoihin käytettävää aikaa ei huomioida kohdekohtaisessa tarkastussuunnitelmassa, mutta se on otettu huomioon arvioitaessa kokonaisresurssin tarvetta.

Vuoden 2017 päivityksen liitteinä ovat toimialakohtaiset päivitettyt suunnitelmat.

3.2 Elintarvikevalvonta

Liite I

3.3 Terveydensuojelu

Liite II

3.4 Tupakkalainvalvonta

Liite III

3.5 Eläinlääkintähuollon suunnitelma

Liite IV

4. Erityistilanteisiin varautuminen

4.1 Toiminta erityistilanteissa

Elintarvike- terveydensuojelu-, ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin. Ympäristöterveydessä on laadittu suunnitelmat ja toimintaohjeet vesi- ja elintarvikeperäisten epidemioiden (päivitetty 2016) ja säteilyvaaratilanteiden (päivitetty 2005) varalta. Epidemioiden selvitystyöryhmän kokoonpano on STM:n asetuksen elintarvikkeiden tai talousveden välityksellä leviävien ruokamyrkytysepidemioiden selvittämisestä (251/2007) 4 §:n mukainen. Epidemiaepäilytilanteissa tarvittavien näytteiden tutkimuksiin on talousarviossa varattu määrärahaa ja laboratoriopalvelun tarjouspyynnössä on edellytetty valitun laboratorion tarjoavan palvelua erityistilanteissa.

5. Suunnitelman toteutumisen seuranta, arviointi ja raportointi

Terveysvalvonnassa on käytössä jokaisen tarkastajan henkilökohtainen valvontasuunnitelma säännöllisen valvonnan osalta. Suunnitelman toteutumista seurataan kolme kertaa vuodessa suoriteseurannan kautta. Mikäli henkilökohtaisen suunnitelman toteutumisessa vuoden aikana on ongelmia, tehdään tehtäväjakoon tarvittaessa muutoksia. Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain yhtymähallituksessa. Arviointia hyödynnetään paikallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa. Taulukossa 3 on esitetty pääpiirteissään, mitä arviointi pitää sisällään.

Taulukko 3. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus, huomioiden myös sen jakautuminen mahdollisen yhteistoiminta-alueen eri osiin • valtakunnallisten ja omien paikallisten painopisteiden valvonnan toteutuminen • erityyppisiin tarkastuksiin ja kohteisiin käytetty aika verrattuna suunniteltuun ajankäyttöön • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä kunnan viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä valvontakohdetyypeittäin • näytteet ja analyysit valvontakohdetyypeittäin • valvontaprojekteihin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen riittävyys suhteessa lainsäädännön vaatimukseen ja valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella
Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (Arviointi- ja ohjauskäynnit)	<ul style="list-style-type: none"> • hyvät käytännöt, poikkeamat, kehittämiskohteet ja korjaavat toimenpiteet (VYHA)

Mikäli suunnitelmassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu, toteutumisen arvioinnissa tuodaan esille mahdolliset syyt (virravapaat, yllättävät projektit, erityistilanteet yms.) ja esitetään korjaustoimenpiteitä. Puutteet edellisen vuoden tarkastusten toteutumisessa pyritään huomioimaan seuraavan vuoden valvontasuunnitelman laadinnassa. Mikäli valvontasuunnitelman mukaisista tavoitteista on jääty merkittävästi, tulee tämä huomioida valvontatulojen kohdistamisessa esim. lisähenkilöstöön. Toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan VYHA järjestelmän kautta Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, joka toimittaa ne edelleen keskusvirastoille.

Eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi on esitetty liitteessä IV.